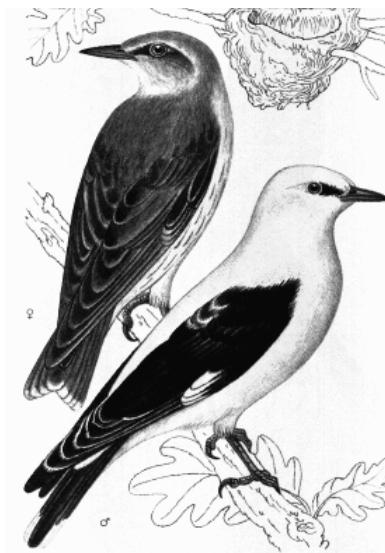

IVN

Vereniging voor natuur en milieueducatie

De Wielewaal

(volgnr. 15)

Afd. Leek/Nietap

Jaargang 8, oktober 2008

Losse nummers € 1,00

IVN – afdeling Leek / Nietap

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN 174 afdelingen. Ongeveer 17.000 leden zetten zich actief in voor natuur, milieu, landschap en leefomgeving door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter:	vacant	Lid:	Laus Paagman
Secretaris a.i.:	Wiep Hartlief-Jansons	Lid:	Ine Lagerwerf
Penningmeester:	Kees Nagelmaeker	Lid:	Madeleine v. Barneveld
Lid:	Herman de Heer		
Lid:	Lyda v.d. Molen		

Werkgroepen: Geen

Secretariaat: Mw. W.B. Hartlief-Jansons
Jonkersvaart 111, 9354 TN Zevenhuizen
tel. : (0594) 51 68 38
e-mail: ivnleek_jawi@hotmail.com

Sluitingsdatum kopij volgend blad 31 maart 2009
(verschijnt eind april 2009)

Redactie: Herman de Meijer, e-mail: meysie@home.nl of ivnleek@home.nl

Contributie:

De leden van IVN-afd. Leek / Nietap betalen minimaal €16,00, gezinsleden minimaal €3,00 en donateurs minimaal €7,00 per jaar.

Ledenadministratie:

Nieuwe lidmaatschappen, verhuizingen, opzeggingen en overschrijvingen kunnen worden gemeld bij het afdelingssecretariaat. Opzeggingen en overschrijvingen vinden uitsluitend plaats per 1 januari van het navolgende jaar.

Omslag: Ontwerp door Willem Hovinga
Druk: Drukkerij “De Zijlen”

Website: <http://www.ivn.nl/leeknietap>

Inhoud:

<u>IVN- afdeling Leek / Nietap</u>	pg. 1
<u>Inhoud</u>	pg. 2
<u>Najaarstrends</u>	pg. 3
<u>IVN-Leek/Nietap telde eigen stadsvogels</u>	pg. 4
<u>KIJK, DOE, FIETS op 13 en 14 september.</u>	pg. 6
<u>Hippe Vogels</u>	pg. 8

ACTIVITEITEN

Vanaf midden oktober 2008 pg. 10

- 100 jaar Mycologische Vereniging.
(4,) 18 en 19 oktober pg. 10
- Nacht van de nacht, 25 oktober pg. 10
- Landelijke Natuurwerkdag, 1 november pg. 11
- Landelijke RAVON-dag, 8 november pg. 11
- Landelijke IVN-dag, 24 november pg. 11

Libellen; Keurmeesters van de natuur pg. 12

Wat je niet ziet, dat er is. pg. 17

Provinciale IVN-dag Groningen, 28 juni pg. 18

AGENDA samenvatting pg. 19

Najaarstrends.

De berkenbomen in mijn tuin zijn vanaf de langste dag alweer bezig hun blad te laten vallen. Vroeg herfst of een nieuwe trend? Nee, voor dit seizoen zit hun taak er op.

De herfst lijkt veel langer te duren dan de zomer. Natuurlijk speelde het weer in wat de zonnigste periode van het jaar moest zijn een negatieve rol, maar mensen zetten zelf de trend. Als begin augustus de najaarsmode in de etalages hangt zien we dit snel terug in het straatbeeld: laarzen, dikke breisels en grote tassen in sombere kleuren lopen en fietsen voorbij.

Nee, neem dan de wandelaar. Hij heeft geen last van modeperikelen. Gewoon op stap in een lekker, degelijk, tijdloos jack met grote zakken, in een neutrale kleur, compleet met paar stevige stappers: goed voor elk jaargetijde.

Genieten we in de zomer vooral van het weer, in de herfst doen we dit intensief van de natuur. Vooral het bos toont zich in haar volle najaarsmode. Hier houden we van blijkens de vele herfstwandelingen die, hoewel niet door het IVN zelf georganiseerd, wel zijn opgenomen in het activiteitenprogramma. Gewapend met kijker(s), schetsboek en handboek verzamelen we de prachtige kleuren en de sfeer van het jaargetijde op vele manieren. Natuurlijk ontbreekt de digitale camera niet, een klein gadget met oneindig veel mogelijkheden voor iedereen. Thuis stralen de foto's op het beeldscherm, de werkelijkheid is veel mooier. Elke designer zou verplicht mee naar buiten moeten om zich door de warme kleuren te laten inspireren in een seizoen waarin de zon naar het verste punt gaat. Gelukkig is het bos geen "design", hoeft niet elk jaar een andere "look". De mens grijpt echter wel in vanwege duurzaamheid en ecologische beheersing. Wie goed oplet, kan hier trends waarnemen al komt er geen catwalk aan te pas!

Na de storm van afgelopen weekend zijn de berken niet alleen mooi verkleurd, maar ook behoorlijk kaal. Vogels zijn goed waar te nemen en de stammen lichten prachtig op in de herfstzon. Snel een foto van dit fraaie geheel! Maar waar is de camera, waar het filter? Wacht, een nieuwe stick en, oh nee, ook een nieuwe batterij. Waar is de voorzetlens? Dat wordt grabbelen in de zakken van het oude jack en dan is de zon helaas verdwenen. Toch maar naar de buiten-sport zaak voor een meer trendy outfit? Hier is de seizoensmode allang doorgedrongen en maakt eerlijk gezegd het buitenbeeld warmer dan het huidige straatbeeld.

Conclusie: wees een trendwatcher met of zonder bezoek aan de out-door shop. Een goede herfst en een echte winter toegewenst.

Wiep Hartlief-Jansons, secretaris a.i.

IVN-Leek/Nietap telde eigen stadsvogels

Gedurende de maanden april tot en met juli in zowel 2007 als 2008, heeft een groepje vrijwilligers van IVN-Leek/Nietap deelgenomen aan een landelijke inventarisatie van stadsvogels.

Deze telling maakt onderdeel uit van het Meetwerk Urbane Soorten (MUS).
Waarom?

De vogelbevolking in dorpen en steden is sterk in ontwikkeling. De moderne bouwstijl en inrichting van steden blijkt in toenemende mate onaantrekkelijk voor ooit karakteristieke broedvogels als Gierzwaluw, Huiszwaluw, Kuifleeuwerik en Huismus. De populaties van deze soorten nemen soms zelfs zo sterk af dat ze op de Rode Lijst zijn beland. Andere soorten doen het juist heel goed in stedelijke gebieden. Van de aantallen en trends van de vogelbevolking van onze steden en dorpen weten we echter weinig. Bebouwing is bij vogelaars niet erg in trek en het tellen van broedvogels is in steden relatief moeilijk uitvoerbaar. Toch is kennis over verspreiding, aantalontwikkelingen en dichtheden per stadstype en regio essentieel voor het effectief beschermen van onze stadsvogels. Ook voor het beschrijven van landelijke aantalontwikkelingen is kennis over het stedelijk gebied voor veel soorten van belang. Immers, 16% van Nederland bestaat momenteel uit stedelijk gebied en die oppervlakte zal in de toekomst alleen maar toenemen.

Huiszwaluw

SOVON en

Vogelbescherming Nederland zagen via dit nieuwe, laagdrempelig en relatief weinig tijd kostend project mogelijkheden om de monitoring van vogels in bebouwd gebied te verbeteren.

Doel

Het Meetnet Urbane Soorten (kortweg MUS) ging in het voorjaar van 2007 van start. Het richt zich op alle soorten broedvogels in steden, dorpen, bedrijventerreinen, parken, volkstuinen en sportterreinen. Op dit moment weten we van veel soorten niet goed in welke mate ze voorkomen in bebouwd gebied. Daar moet dit project verandering in gaan brengen.

Situatie Leek/Tolbert

U begrijpt dat onze mensen zich hebben bezig gehouden met het voorkomen van stadsvogels in de kernen van Leek en Tolbert.

In ons geval hebben we in Leek en Tolbert twaalf meetpunten bepaald. Op elk meetpunt hebben zowel in 2007 als in 2008 drie tellingen plaatsgevonden op zicht én gehoor.

Eén telling per periode:

1-30 april, 15 mei-15 juni en 15 juni-15 juli.

De eerste twee tellingen werden uitgevoerd in de periode tussen een half uur voor zonsopkomst en twee uur daarna, de laatste telling werd uitgevoerd tussen 19.00 uur en zonsondergang (vooral gericht op gierzwaluwen en andere 's ochtends minder actieve soorten).

Alle waargenomen individuen werden geregistreerd, zonder onderscheid naar leeftijd, geslacht of gedrag. Alleen overvliegende vogels zonder terreinbinding werden buiten beschouwing gelaten.

Zingende merel

De resultaten van de tellingen vindt u op onze eigen afdelingsite

Herman de Meijer

KIJK, DOE, FIETS op 13 en 14 september.

Op 14 september organiseerde Tourist Information Leek de manifestatie “Kijk, Doe, Fiets!”

Verenigingen in het Westerkwartier gaven een demonstratie van hun activiteiten en lieten toeschouwers daaraan deelnemen. Ook IVN Leek/Nietap stond op zondag 14 september met een stand bij de Coendersborg in Nuis. Het IVN richtte zich op de jeugd en ook op de ouders.

De IVN-Stand

Een van onze standhouders schreef: “ Zondag 14 september, een mooie zonnige dag, stonden wij met een kraam op de KIJK, DOE, FIETS-manifestatie, georganiseerd door Tourist Information Leek. Het terrein bij museum Het Rieuw, bij de Coendersborg in Nuis, is heel geschikt voor zo’n activiteit. In de muziektent werden vrolijke noten geblazen door de Koetse Blaozers, de goochelaar vertoonde allerlei kunsten voor aandachtig publiek en wij, Madeleine van Barneveld en ondergetekende, hadden een aantal doedingen voor de jeugd bedacht. Het gewicht schatten van acht houtsoorten en dan wegen op een brievenweger werd vaak gedaan. En hoe komt het dat zwaar hout duurzaam is?

De tonderzwam omlijstte het geheel met een rokerige zweem, een publiekstrekertje, want wat ruiken we toch? De uitleg was voor veel kinderen nieuw, en velen gingen het bos in met onze vragenlijst om de biefstukzwam te zoeken (ja, hij groeide er echt!). Dat slakken paddenstoelen eten wisten veel kinderen niet.

De Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*)

Het viel ons op dat veel ouders het IVN al kenden. Veel folders hebben we dus niet uitgedeeld. Kees Nagelmaeker heeft zich verdienstelijk gemaakt door mensen vanaf de weg voor de Coendersborg naar binnen te wuiven, wat aardig gelukt is. De hele middag liep er publiek, we verveelden ons echt niet. Rond half vijf hebben we gezamenlijk de boel opgeruimd, we kijken met een voldaan gevoel op deze middag terug.”

Lyda van der Molen

HippeVogels

Ze troffen elkaar in het veld en lieten niet meer los. Vogelvrienden, misschien wel voor het leven: de hoaxbirders, een clubje vogelaars dat zich ontworsteld aan het Nico-de-Haan-imago van de vogelwereld.

“Chris merkte een of ander debiel, langstaartig beestje op dat hij (met zijn ongekende fingerspitzengefühl) niet snel genoeg kon determineren. Terwijl Teun en Chris over de determinatie gaan clinchen, werden ze luidkeels toegeroepen. Bang om een ongekende mega te missen, renden ze terug om uit te vinden dat het een schitterende wielewaal was.....op 3 km. afstand”

Verslagje van een uitstapje door de hoaxbirders. De Wie? De hoaxbirders, de geuzennaam die vier jonge, hippe vogelvrienden zichzelf gaven op de gelijknamige website (www.hoaxbirders.tk). Bevlogen vogelaars van onder de twintig, uitgerust in baggy broeken, brede zonnebrillen en de juiste sneakers.

Misschien denkt de lezer dat schrijver dezes een lichte zonnesteek heeft opgelopen. Niets is minder waar. Bovenstaand zijn de eerste regels uit een artikel uit de zaterdagmagazine van de Volkskrant, nr. 429, 27-9-2008.

Vogelaars? Dat zijn toch die stoffige oude mannen met een ringbaardje, een geblokte wollen trui en groene kaplaarzen? Nee dus. Toegegeven, de vogelwereld zelf doet niet altijd erg zijn best zich van zijn clichés te bevrijden, maar het kan anders.

De hoaxbirders gaan daar wat aan doen, met een website vol grappen grollen. Afgelopen week stonden ze bij Breskens. De najaarstrek – daar moet je zijn. Bijeneters, kiekendieven, wielewalen en een kwak schoten er voorbij. Op hun website staat het allemaal te lezen. Tussen de ironie en zelfspot sijpelt hun liefde door, voor vogel en vogelaar.

Dat vogels kijken ook zonder gietijzeren ernst kan, leerden ze van de ‘Punkbirders’, een Brits gezelschap van een tikje maffe, maar bezeten vogelaars dat zich op dezelfde wijze tracht te onderscheiden van het traditionele, pluizige wereldje. Ook zij onderhouden een website vol nieuws en weetjes betreffende de vogel (www.freewebs.com/punkbirder/latestsightings.htm), en het is ook hier de toon die het hem doet, vol zelfspot en humor.

“Met jonge vogelaars wil het niet vlotten”. “De jeugd komt niet meer in de natuur, komt te weinig buiten”. Deze jongeren weerspreken deze uitspraken. Op hun eigen wijze, in hun eigen kleding en gebruikmakend van hun eigen taal zijn zij minstens zo betrokken als u en ik.

Kent u jongelui, of hebt u kinderen, waarbij u wel interesse vermoedt in de vogelwereld, maar die zich niet aangesproken voelen tot ‘onze’ wijze van omgaan met; breng ze dan eens in contact met deze sites.

Herman de Meijer

ACTIVITEITEN

Vanaf midden oktober 2008

Zaterdag 18 en zondag 19 oktober.

Groot publieksevenement op het landgoed Hoekelum bij Ede.

Onder het motto “eens in de honderd jaar” vindt er iets plaats dat in meer dan vijftig jaar in Nederland niet heeft plaatsgevonden, namelijk een paddenstoelen tentoonstelling, waar honderden soorten paddenstoelen te zien zullen zijn en voldoende specialisten rondlopen om tekst en uitleg te geven. Dit in het kader van 100 jaar Nederlandse Mycologische Vereniging.

Op het hoogtepunt van het paddenstoelenseizoen kan het publiek twee dagen lang een kijkje nemen in de boeiende wereld van de paddenstoelen en erachter komen hoe belangrijk paddenstoelen zijn binnen de kringloop van de natuur. Er worden diverse activiteiten voor kinderen en volwassenen georganiseerd.

En voor eventuele postzegelverzamelaars; ter ere van dit 100-jarig bestaan heeft TNT-post een prachtig postzegelvel ontworpen en uitgegeven.

Zaterdag 25 oktober

Met de Nachtwachter op stap

U krijgt de mogelijkheid om op zaterdagavond 25 oktober deel te nemen aan een van de zeldzame excursies van de Nachtwachter.

De excursie begint om 19.00 uur en duurt tot uiterlijk 21.00 uur.

De Nachtwachter waakt over het donkere bos. Als geen ander kent hij de bijzonderheden en de geheimen van de nacht. Maar heel af en toe is hij bereid om dagmens en vertrouwd te maken met de nacht. Overdag verblijft hij in zijn daghut met takkendak.

Deze bijzondere excursie is zeker ook voor kinderen zeer de moeite waard.

Op zaterdag 25 oktober wordt voor de vierde keer landelijk aandacht besteed aan het fenomeen licht en donker in de ‘Nacht van de Nacht’. De Nacht van de Nacht is bedoeld om aandacht te vragen voor de schoonheid én de functie van de duisternis die steeds meer onder druk staan door de alsmaar toenemende verlichting. De Nederlandse nacht wordt elk jaar drie tot zes procent lichter.

Echte duisternis is bijna niet meer te vinden in Nederland. Hierdoor wordt het zien van een volle sterrenhemel steeds zeldzamer, raken dieren in de war en kunnen mensen slecht slapen. Nederland is inmiddels een van de meest verlichte landen ter wereld. Tijdens de Nacht van de Nacht worden in heel Nederland nachtelijke activiteiten georganiseerd.

Voor meer informatie zie: www.laathetdonkerdonker.nl of www.nachtvandenacht.nl

Zaterdag 1 november.

Natuurwerkdag in het Zuidelijk Westerkwartier

Zin in een dagje buiten werken in de natuur? U steekt op deze natuurwerkdag gezamenlijk de handen uit de mouwen in het Coendersbosch in Nuis.

Snoeien, hout en takken opruimen en nog veel meer.

Graag zelf lunch meenemen, voor koffie, thee, fris en snoep wordt gezorgd.

Georganiseerd door Groninger Landschap

Aanmelding via: 050-589 27 14

Zaterdag 8 november.

Landelijke RAVON-dag te Nijmegen

Voor info: www.ravon.nl

Zaterdag 24 november.

Landelijke IVN-dag 'Kijk over je grenzen'

In Safaripark Beekse bergen in Hilvarenbeek

N.B.1: Tenzij anders vermeldt geldt voor alle IVN-activiteiten dat deze voor IVN-leden, donateurs en adverteerders gratis zijn. De prijzen voor niet leden zijn vastgesteld op €2,00 en voor kinderen tot 12 jaar €1,00.

N.B.2: Bij onze activiteiten zijn honden, ook aangelijnd, i.v.m. eventuele verstoring van vogels en wild niet welkom.

N.B.3: Omstandigheden kunnen invloed hebben op het al dan niet doorgaan of verplaatsen van een activiteit.

Houdt daarom ook de regionale pers, of onze IVN-site, in de gaten

Het hierna volgende artikel onder de kop “Libellen, Keurmeesters van de natuur” is eerder gepubliceerd in het vakblad GROEN, september 2008. Met toestemming van de auteurs van dit artikel, Ineke Koopmans en Tim Termaat, mogen we dit artikel, iets aangepast, overnemen in ons eigen afdelingsblad.

alle foto's: © Vlinderstichting

Lantaarntje (foto: Jaap Bouwman)

Meer informatie?

Neem contact op met De Vlinderstichting via www.vlinderstichting.nl

Libellen: Keurmeesters van de natuur

Auteurs: Ineke Koopmans & Tim Termaat, De Vlinderstichting

Vrijwel iedereen ziet op warme zomerdagen wel eens kleine blauwe juffers en grote libellen vliegen. Maar wat veel mensen niet weten, is dat in Nederland ongeveer 65 soorten libellen voorkomen. Vergeleken met de ons omringende landen is dat veel, zeker wanneer je bedenkt dat Nederland erg klein is. Dit komt omdat Nederland bijzonder rijk is aan water en waterrijke natuurgebieden. Vennen, rivieren en beken: we hebben het allemaal.

Libellen profiteren als soortgroep van deze verscheidenheid, omdat ze als larve gebonden zijn aan verschillende waterrijke habitats: hoe meer verschillende natte natuurtypen van goede kwaliteit, hoe meer libellensoorten.

De levenscyclus

De libel maakt in zijn leven van ei naar volwassen libel een onvolledige metamorfose door. Dit heet zo omdat de larve geleidelijk overgaat in de volwassen libel en het popstadium wordt overgeslagen. Libellen en juffers hebben een heel bijzondere manier van voortplanten. Het mannetje heeft aan de punt van zijn achterlijf een soort tang, waarmee hij het vrouwtje achter haar kop vastgrijpt. Als dat lukt, vliegen de libellen aan elkaar vast verder. Het mannetje voorop, het vrouwtje erachter. In officiële termen heet dit ‘in tandem vliegen’. De libellen vliegen eerst een tijdje in tandem, voordat ze overgaan tot de echte paring. De paring van libellen is behoorlijk complex. De geslachtsorganen van zowel het mannetje als het vrouwtje bevinden zich namelijk bij de achterlijfspunt. Het mannetje verplaatst daarom voor de paring, zaadcellen vanuit zijn achterlijf naar een holte net achter zijn borststuk. Tijdens de paring buigt het vrouwtje, dat nog steeds door het mannetje wordt vastgehouden, haar achterlijf naar het borststuk van het mannetje. De vorm die dan ontstaat, noemen we het paringswiel. Met een beetje fantasie heeft dit paringswiel de vorm van een hart. Hoewel er meerdere theorieën zijn wordt wel gezegd dat het paringswiel van libellen model stond voor ons symbool voor de liefde. Bij sommige soorten duurt de paring enkele seconden, bij andere meer dan een uur.

Na de paring gaat het vrouwtje over tot het afzetten van de eitjes. De mannetjes van een aantal soorten gaan na de paring gewoon weg en op zoek naar een nieuwe partner (bijvoorbeeld rombouten). Andere soorten blijven aan het vrouwtje vastzitten in tandem totdat de vrouwtjes de eitjes hebben afgezet (de meeste juffers), weer andere soorten bewaken het vrouwtje tijdens de eiafzet (beekjuffers).

De vrouwtjes zetten de eitjes af in het water of tussen waterplanten. Een uitzondering hierop zijn de larven van de houtpantserjuffer. Omdat deze soort zijn eitjes afzet in boven het water hangende takken vallen de larven vaak op de grond nadat de eitjes zijn uitgekomen. Ze moeten zich dan al springend naar het water zien te verplaatsen. Uit de eitjes, die onder water uitkomen, komen de libellenlarven. Larven van libellen leven onder water en zijn echte jagers. Wormpjes, mugen en kikkervisjes staan op het menu. De larve ondergaat onder water de veranderingen die hem voorbereiden op een leven als volwassen libel. Hoe lang die ontwikkeling duurt, is afhankelijk van de soort. Bij de meeste soorten duurt dat ongeveer 1 of 2 jaar, met uitersten tot vijf jaar. Veel langer dus dan hun leven als volwassen libel. Wanneer de larve voldoende is ontwikkeld, begint het zogenaamde uitsluipen. De larve kruipt uit

het water, de huid barst open en de libel kruipt uit het larvehuidje. Dit lege larvehuidje blijft achter in de vegetatie wanneer de libel is opgedroogd en weggevoerd. Bij de meeste soorten duurt dit uitsluipen ruim een uur. Libellen zijn met name in de zomer actief en overwinteren als ei of larve.

Libellen worden in twee groepen onderverdeeld: de waterjuffers en de echte libellen. Juffers, zoals vuurjuffer of lantaarntje, zijn slanke en meestal kleine libellen die rustig vliegen. Hun voor- en achtervleugels hebben dezelfde vorm: ze heten daarom ook wel de gelijkvleugeligen. De echte libellen zien er veel robuuster uit. Het zijn vaak goede en snelle vliegers en de achtervleugel is breder dan de voorvleugel. De blauwe glazenmaker en de platbuik zijn voorbeelden van echte libellen.

Libellen van stromend water

De waterkwaliteit van beken en rivieren is gedurende de laatste twee decennia enorm verbeterd. Veranderingen in de kwaliteit van waterrijke natuurgebieden laten zich goed aflezen aan veranderingen in de libellenfauna. Dit kunnen veranderingen zijn in het milieu, maar ook in het toegepaste beheer. Met name

de aanpak van emissies uit de industrie en verbeterde rioolwaterzuivering zijn verantwoordelijk voor de vooruitgang van veel libellensoorten.

Daarnaast wordt de natuurlijke morfologie van steeds meer beken hersteld en is de aandacht voor

Platbuik (foto: Tim Termaat)

ecologisch beheer van oevervegetaties bij waterbeheerders toegenomen. Dit heeft ertoe geleid dat libellensoorten die gebonden zijn aan stromend water zich herstellen, soms zelfs spectaculair. Een kritische beeksoort is de bosbeekjuffer, die uitsluitend voorkomt bij natuurlijke, schone en zuurstofrijke bosbeken. Na een dramatische achteruitgang in de jaren '70 en '80 neemt de soort nu weer toe in Noord-Brabant, Limburg en de Achterhoek. Uit de randen van de Veluwe is de soort echter geheel verdwenen.

Bosbeekjuffer (foto: Tim Termaat)

De Vlinderstichting werkt in samenwerking met een aantal waterschappen aan een plan om de situatie voor beeklibellen langs de Veluwe te verbeteren. Een voorbeeld van een spectaculair herstel is de rivierrombout. Deze echte rivierspecialist werd vanaf 1902 in Nederland als verdwenen beschouwd. In 1996 werd echter weer aangetroffen in de Waal en

binnen enkele jaren bleken alle grote rivieren en de Roer weer door de rivierrombout te worden bevolkt. Ook andere rombouten lieten een herstel zien. De beekrombout wist in de jaren '80 nog maar langs één beek in Noord-Brabant stand te houden, maar inmiddels is de soort weer aan te treffen langs meerdere beken in Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. Ook in het rivierengebied vliegt de soort plaatselijk weer rond.

Zorgenkindjes

Terwijl het beter gaat met de waterkwaliteit van beken en rivieren, lopen positieve ontwikkelingen in voedselarme, stilstaande wateren nog achter. De verzurende depositie is de laatste vijftien jaar aanzienlijk gedaald, maar vermessing en verdroging blijven enorme knelpunten voor de ecologische kwaliteit van vennen en hoogvenen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat libellensoorten die sterk aan deze biotopen gebonden zijn nog het meest bedreigd worden. De speerwaterjuffer, hoogveenglanslibel en oostelijke witsnuitlibel (herontdekt in 2005) zijn momenteel nog de grootste 'zorgenkindjes' uit deze categorie.

Noordse witsnuitlibel (foto: Tim Termaat)

Voor vennen is er een bijkomend probleem. Zelfs na een afdoende daling van verzurende en vermestende depositie, zorgt de organische sliblaag die inmiddels is ontstaan voor een belemmering van natuurlijk herstel. Een opschoonoperatie kan uitkomst bieden, maar dit is zeer kostbaar en alleen succesvol als voldoende buffering van het opgeschoonde ven gewaarborgd is. Bovendien bestaat het risico dat de restpopulatie van een bedreigde soort door de werkzaamheden een genadeklap krijgt.

Zuidelijk succes

Tot slot kan een succesvolle groep libellen niet ongenoemd blijven: de zuidelijke soorten. Door de opwarming van het klimaat en verschillende warme zomers op rij, heeft een aantal nieuwe soorten gedurende de laatste tien jaar vaste grond onder de voeten gekregen. Ook warmteminnende soorten zijn de laatste jaren beduidend algemener geworden.

Nog niet kort genoeg

In 1998 verscheen de Rode Lijst Libellen, waarop 27 libellensoorten staan vermeld die in meer of mindere mate worden bedreigd. Bovendien is in het zelfde jaar een start gemaakt met het Landelijk Meetnet Libellen, waardoor het verloop van de populatiegrootte van libellen kon worden gevolgd. Bijna tien jaar later blijkt dat er veel is veranderd: enkele soorten zijn nog zeldzamer geworden, maar een groter aantal werd algemener. Enkele soorten zijn zelfs teruggekeerd in Nederland, of hebben zich opnieuw gevestigd.

Al met al kan gesteld worden dat het goed gaat met de Nederlandse libellen. Een vernieuwde Rode Lijst, die hopelijk in 2008 door De Vlinderstichting kan worden uitgebracht, wordt naar verwachting aanzienlijk korter.

Libellen laten zien dat het goed gaat met de natte natuur in Nederland, maar met name de voedselarme systemen blijven achter. Soorten die van deze habitats afhankelijk zijn blijven voorlopig hulp nodig hebben van natuurbeheerders en beleidsmakers. Daarnaast is de verdrogingsproblematiek een belangrijk aandachtspunt voor het herstel van levensgemeenschappen in vennen, hoogvenen en kwelafhankelijke natuurgebieden. Een nieuwe Rode Lijst voor libellen zal korter worden, maar nog niet kort genoeg.

Zuidelijke glazenmaker
(foto: Tim Termaat)

Wat je niet ziet, dat er is.

Tweederde van het aardoppervlak is bedekt met oceanen. Dat zijn onafzienbare vlakten. Er wordt gezegd dat we de oceanen aan het leegvissen zijn, maar wie ziet dat in die grote lege wereld? Een varende visfabriek heeft er de grootte van een kokkel in de Waddenzee. Het kilometerslange visnet is niet meer dan een baardhaar, verloren door een peinzende wadloper. Wie taalt er naar wat eruit wordt gehaald? Wat je niet ziet, dat is er niet.

Ontkenning is een natuurlijke reactie van mens en dier. Tijdens een territoriumgevecht gaan meerkoeten ineens gras staan eten. Katten poetsen zich als ze het even niet meer weten en stekelbaarzen gaan op de bodem liggen zandhappen.

Het is een natuurlijke reactie van dieren om de boel te negeren en totaal iets anders te gaan doen. Overspronggedrag noemen ze dat. Als wat de ogen zien, niet te bevatten is of als zich iets voordoet waar ze niet direct raad mee weten, loopt het systeem vast. Het is een kwestie van vluchten of vechten, maar als ze daartussen niet kunnen kiezen krijg je totale apathie. Een soort kortsluiting. Het is een ingebouwde veiligheidsklep die voorkomt dat ze gek worden, onbesuisde dingen doen of erger, in paniek raken. Wat ze rest is een back-up maken, 'ctrl-alt-delete' en de hersenen in de veilige modus opnieuw opstarten.

Ontkenning geldt ook de Wadden. Wie ziet al die duizenden eidereenden in die eindeloze vlakke met getijdengeulen en platen? Een enkele visser, pleziervaarder of eenzame vogelteller op Griend. Als ze bij honderden sterven, spoelt er zo nu en dan één aan op de kust. Wat je niet ziet, dat is er niet.

Maar wat in het wad zit, mag niet verzuren. Niet zolang we weten dat 'zij' er zijn, al zien we ze dan niet.

De fotograaf ging door de knieën en schoot het beeld. Een enkele dode eidereend op een langgerekt

strand. Als mogelijk bewijs van dat wat je niet ziet, er wel degelijk kan zijn.

Provinciale IVN-dag Groningen, 28 juni

Op 28 juni jl. vond de Provinciale IVN-dag voor de Provincie Groningen plaats, een dag die open staat voor alle Groningse IVN-ers. Hoewel, dit jaar was er een limiet gesteld aan het aantal deelnemers. Snelle opgave was dus vereist om er bij te zijn.

De IVN-afdeling Bellingwedde in samenwerking met het Groninger IVN-consulentschap had deze keer de organisatie in handen. Men had een boeiend programma met o.a. een fietstocht, een wandelexcursie én een vaartocht door het gebied.

Een van onze bestuursleden was aanwezig op deze dag en schreef later het volgende:

“Na het welkom door de nieuwe burgemeester, die het IVN werk erg waardeert, gingen wij de fietsen afladen van de auto's, in de regen, dus de regenkleding maar aangetrokken.

Onze gids Jan bood ons een bloemlezing aan over de gebieden en hoogtepunten van de afdeling. Zover ik kan terugduiken in mijn herinneringen waren deze het natuurgebied De Lethe, Veendiep, De Gaast, De Wedderbergen en het stroomdal van de Westerwoldse Aa.

De tocht maakte ons duidelijk dat serieus werk wordt gemaakt met de Ecologische Hoofd-Structuur (EHS) in dit gebied. Water speelt hierin een hoofdrol.

In plaats van water snel af te voeren worden maatregelen genomen om dit langer vast te houden en de kronkelende loop van de Ruiten Aa te herstellen, naar de situatie zoals deze er uitzag in 1960.

De beek mag weer buiten zijn oevers treden en daarmee komen oorspronkelijke planten en vogels terug. Om totale uitdroging te voorkomen wordt water aangevoerd via de Runde. Ten zuiden van dit gebied is dit al gerealiseerd (boven Stadskanaal).

Onze gids raadde ons aan om dit eens te gaan bekijken. Het grootste plezier beleefden enkele mensen van onze groep aan het waarnemen van een ijsvogeltje bij de poel waarop gewezen werd door de IVN/Groningerlandschap gids welke ter assistentie aanwezig was.

Met behulp van deze korte indruk danken wij de afdeling Bellingwedde voor de fantastische fietstocht welke zij ons bezorgd hebben.”

Kees Nagelmaeker

AGENDA samenvatting

Zaterdag 18 en zondag 19 oktober 2008

Groot publieksevenement op het landgoed Hoekelum bij Ede in het kader van 100 jaar Nederlandse Mycologische Vereniging.

Zaterdag 25 oktober

Nacht van de Nacht

Zaterdag 1 november, 9.00 – 16.00 uur.

Landelijke natuurwerkdag

Zaterdag 8 november

Landelijke RAVON-dag

Zaterdag 24 november, gehele dag

Landelijke IVN-dag ‘Kijk over je grenzen’
in Safaripark Beekse Bergen in Hilvarenbeek!